

LIIKENNE- JA VIESTINTÄVALIOKUNNAN LAUSUNTO 26/2006 vp

Hallituksen esitys laiksi kunta- ja palvelurakennuudistuksesta sekä laeiksi kuntajakolain muuttamisesta ja varainsiirtoverolain muuttamisesta

Hallintovaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 3 päivänä lokakuuta 2006 lähettäessään hallituksen esityksen laiksi kunta- ja palvelurakennuudistuksesta sekä laeiksi kuntajakolain muuttamisesta ja varainsiirtoverolain muuttamisesta (HE 155/2006 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi hallintovaliokuntaan samalla määrännyt, että liikenne- ja viestintävaliokunnan on annettava asiasta lausunto hallintovaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöjohtaja Pertti Laitinen ja lainsäädäntöneuvos Auli Valli-Lintu, sisäasiainministeriö
- liikenneneuvos, johtava asiantuntija Petri Jalasto ja neuvotteleva virkamies Sabina Lindström, liikenne- ja viestintäministeriö.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Helsingin kaupungin liikennelaitos HKL
- YTV Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta
- Autoliitto ry
- Suomen Kuntaliitto
- Enemmistö ry
- Helsingin polkupyöräilijät ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Kuntarakennetta vahvistetaan yhdistämällä kuntia ja liittämällä osia kunnista toisiin kuntiin. Kuntajakolain säännökset kuntien yhdistämisen taloudellisesta tuesta muutetaan siten, että ne kannustavat asukasmäärältään nykyistä olennaisesti suurempiin monta kuntaa käsittäviin kuntaliitoksiin. Palvelurakenteita vahvistetaan kokoamalla kuntaa laajempaa väestöpohjaa edellyttäviä palveluja ja lisäämällä kuntien yhteistoimintaa. Kunnassa tai yhteistoimintalueella, joka huolehtii perusterveydenhuollosta

ja siihen kiinteästi liittyvistä sosiaalitoimen tehtävistä, on oltava vähintään noin 20 000 asukasta. Kunnan tai yhteistoimintalueen, jolla on ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukainen ammatillisen peruskoulutuksen järjestämislupa, asukasmäärän on oltava vähintään noin 50 000 asukasta. Jokaisen kunnan tulee kuulua kuntayhtymään, jonka tehtävänä on kunnan osoittamassa laajuudessa vastata palveluista, joista säädetään erikoissairaanhoidolaissa ja kehitysvammaisten erityishuollosta annetussa lais-

sa. Pääkaupunkiseudun kuntien sekä maakuntakeskuskaupunkien ja niihin yhdyskuntarakenteellisesti kiinteästi kuuluvien laissa mainittujen kuntien tulee laatia suunnitelma siitä, miten maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteensovittamista sekä palvelujen käyttöä kuntarajat ylittäen parannetaan mainituilla seuduilla. Uudistuksen valmistelu tulee toteuttaa yhteistoiminnassa henkilöstön kanssa. Esitys sisältää myös säännökset henkilöstön palvelussuhdeturvasta, erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa ole-

vien kuntien palveluiden turvaamisesta, valtion kuntapolitiikan ja rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmän uudistamisen periaatteista, eräiden tehtävien siirtämisestä kunnilta valtiolle sekä tietojärjestelmien ja yhteispalveluiden kehittämisestä. Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2007.

Liikenne- ja viestintävaliokunta on asiaa käsitellessään ottanut huomioon omaan hallinnonalaansa liittyvät asiat.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Liikenne- ja viestintävaliokunnan toimialan osalta keskeinen pykälä on kunta- ja palvelurakennemuutostuksesta annettavan lain (jäljempänä puitelaki) 7 §, joka sisältää eräitä kaupunkiseutuja koskevan suunnitteluvollisuuden. Pääkaupunkiseudun eli Espoon, Helsingin, Kainuun ja Vantaan kaupunkien tulee laatia viimeistään 31.8.2007 suunnitelma siitä, miten maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteensovittamista sekä palvelujen käyttöä kuntarajat ylittäen parannetaan seudulla ottaen huomioon jo käynnissä olevat yhteistyön kehittämishankkeet. Kouvolaa lukuun ottamatta maakuntakeskuskaupunkien tulee laatia yhdessä erikseen mainittujen kuntien kanssa viimeistään 31.8.2007 suunnitelma siitä, miten maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteensovittamista sekä palvelujen käyttöä kuntarajat ylittäen parannetaan seuduilla, jolleivät asianomaiset kunnat yksimielisesti toteaa suunnitelman laatimista tarpeettomaksi. Valiokunta pitää kyseistä suunnitteluvollisuutta erittäin tärkeänä ja hyvänä liikennehallinnon kannalta.

Hallituksen esityksen perusteluissa on puitelain 7 §:n kohdalla esitelty laajasti kuntien yhteistä yleiskaavaa kaupunkiseutujen suunnitteluvälineenä. Valiokunta toteaa kuitenkin, että tulee selvemmin korostaa eri seutujen erilaista tilannetta ja erilaisia lähtökohtia ja eri suunnittelumuotoja. Yhteisen yleiskaavan lisäksi kyseeseen tulevat myös osamaakuntakaava ja erilaiset

rakennemallit, joiden pohjalta voidaan jatkaa suunnittelutyötä.

Erityisesti valiokunta painottaa, että maankäytön suunnitelma ei ole riittävä, vaan keskeistä yhteistyöprosessissa on liikennejärjestelmäsuunnittelu ja joukkoliikenteen yhteistyö. Valiokunta korostaa sitoutumista yhteisiin suunnitelmiin ja niiden toteuttamiseen ja katsookin, että on ensiarvoisen tärkeää laatia toteuttamishjelma, johon kaikki sitoutuvat.

Vapaaehtoisuus

Valiokunta pitää hyvänä, että kuntaluetteloon on otettu nimenomaan yhdyskuntarakenteellisesti kiinteästi yhteen kuuluvat kunnat ja niiden yhteiset suunnitelmat, mutta katsoo, että on kuitenkin toivottavaa, että vapaaehtoisuuspohjalta saataisiin mukaan laajemminkin työssäkäyntialueen kuntia. Valiokunta korostaakin, että puitelain 7 §:n mukaisten suunnitelmien laadintaan voi vapaaehtoisuuden perusteella tulla mukaan muitakin kuntia, jos laissa mainitut kunnat ovat asiasta yksimielisiä.

Arviointi

Puitelaki on osa tavoitteellista suunnittelu- ja päätöksentekoprosessia, jossa kuntien suunnitelmien ja niiden toimeenpanon riittävyttä arvioidaan eri vaiheissa. Jatkotoimista päätetään esityksen mukaan erikseen, jos arvioidaan, että

kuntien toimenpiteet eivät ole riittäviä. Valiokunta pahoittelee, että arviointiprosessi on lähes kokonaan jätetty sääntelemättä ja että se on pääosin jätetty myöhemmän poliittisen päätöksen varaan. Valiokunta pitää arviointia tärkeänä myös hankkeen uskottavuuden ja toimivuuden näkökulmasta.

Valiokunta toteaa, että on ilmeistä, että arviointia on tehtävä jo siinä vaiheessa, kun kunnat vuoden 2007 kesäkuun loppuun mennessä toimittavat valtioneuvostolle selvityksen ja toimeenpanosuunnitelman ja kaupunkiseudut oman suunnitelmansa elokuun loppuun mennessä. Ainoa laissa säädetty arvioinnin ajankohta on kuitenkin vuosi 2009, jolloin valtioneuvosto antaa puitelain 14 §:n mukaan selonteon uudistuksen toteutuksesta ja tavoitteiden toteutumisesta.

Valiokunta korostaa suunnitelmien ja niiden toimeenpanon järjestelmällistä arviointia jo siinä vaiheessa, kun kunnat ovat toimittaneet toimeenpanosuunnitelmansa valtioneuvostolle. Arvioinnin tulee ohjata sitä, miten uudistuksen tavoitteisiin pyritään. Kuntien tulee myös etukäteen tietää ne kriteerit, joilla suunnitelmia arvioidaan.

Pääkaupunkiseudun suunnitteluvollisuuden rajaus

Valiokunta kiinnittää huomiota pääkaupunkiseudun rajaukseen, joka on suppea. Näin suppeaa rajausta ei ole pidetty mielekkäänä ja on katsottu, että se ei vastaa yhdyskuntarakenteen ja liikenteen nykyistä paremman hallinnan tarvetta. Sitä on myös pidetty ristiriitaisena viestinä valtiolta Helsingin seudun haparoivaa yhteistyötä ajatellen.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan puitelain 7 §:n mukaiseen suunnitteluvollisuu-

den rajaamiseen pääkaupunkiseudulle päädyttiin poliittisen prosessin tuloksena. Tuolloin katsottiin, että neljää kaupunkia koskevalla suunnitteluvollisuudella päästäisiin pitemmälle kuin suunnitteluvollisuuden ulottamisella laajemmalle alueelle.

Valiokunta toteaa, että kyseisen rajauksen tekeminen on erityisen vaikeaa, koska maankäyttöä, liikennettä ja asumista tulee tarkastella hallinnollisten rajojen ylitse koko työssäkäyntialueella, joka taas pääkaupunkiseudulla on hyvinkin laaja.

Aikataulu

Valiokunta pitää suunnitelmien laatimiselle asetettua aikataulua hyvin tiukkana. Puitelaissa ehdotettu suunnittelu-aikataulu onkin mitoitettu siten, että kunta- ja palvelurakennemuutos toteutettaisiin vuoden 2009 alusta lukien. Aikataulun tiukkuuden vuoksi sisäasiainministeriö on jo kunnille lähetetyllä kirjeellä pyytänyt kuntia ja kaupunkiseutuja aloittamaan valmistelun välittömästi. Suomen kuntaliitto järjestää myös sosiaali- ja terveysministeriön sekä opetusministeriön kanssa marras—joulukuussa alueellisia seminaareja, joiden tarkoituksena on käynnistää ja vauhdittaa valmistelua kunnissa ja alueilla. Useat kaupunkikeskukset ovatkin ryhtyneet jo toimenpiteisiin suunnitelmien valmistelemiseksi.

Lausunto

Lausuntonaan liikenne- ja viestintävaliokunta esittää,

että hallintovaliokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

LiVL 26/2006 vp — HE 155/2006 vp

Helsingissä 14 päivänä marraskuuta 2006

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Markku Laukkanen /kesk	Eero Reijonen /kesk
vpj.	Matti Kangas /vas	Pertti Salovaara /kesk
jäs.	Leena Harkimo /kok	Timo Seppälä /kok
	Saara Karhu /sd	Harry Wallin /sd
	Marjukka Karttunen /kok	Lasse Virén /kok
	Inkeri Kerola /kesk	Raimo Vistbacka /ps
	Reino Ojala /sd	vjäs. Lyly Rajala /kok.
	Erkki Pulliainen /vihr	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Mika Boedeker.